

Årsberättelse stadens inköp 2024

Innehåll

Årsberättelse stadens inköp 2024	1
1. Inledning	3
Syfte och upplägg.....	3
2. Inköpsåret 2024	4
2.1 Ekonomisk dimension.....	4
Spendrapport – stadens samlade inköp.....	4
Upphandlingar och överprövningar.....	4
Övrigt arbete inom ekonomisk dimension	5
2.2 Ekologisk dimension	6
Klimatpåverkan från inköp.....	6
Cirkulär omställning.....	6
2.3 Social dimension.....	7
En breddad leverantörsbas.....	7
Social hänsyn.....	7
3. Stadens förutsättningar för inköp.....	8
3.1 Styrning i staden	8
Styrning genom olika dokument	8
Gemensam inköpsprocess	8
3.2 Digitala tjänster.....	9
3.3 Inköpsmognad – en förutsättning.....	10
4. Samlad bedömning.....	11
4.1 Identifierade områden för fokus framåt.....	11
Beredskapsarbete – en inköpsfråga	11
Uppföljning	11
Motverka välfärdsbrott.....	12
Innovation.....	12
4.2 Reflektioner kring Årsberättelsen.....	13
Fakta och statistik – viktigt för utveckling	13
4.3 Avslutande och framåtriktande.....	14

1. Inledning

Detta är en första utgåva av Årsberättelse inköp för Göteborgs Stad. Årsberättelsen är en ambition att, på ett tillgängligt sätt, åskådliggöra det som genom fakta kan beskrivas kring inköp och upphandling. Uppdraget att årligen sammanställa stadens inköp har Inköps- och upphandlingsförvaltningen i Göteborgs stad. Tidigare år har detta skett genom olika rapporter, men här synliggörs nu dessa på ett samlat sätt. Statistik och fakta kan komma från olika håll och nivåer, ibland skapar vi egna databaser i andra sammanhang utgår vi från andras, exempelvis har Upphandlingsmyndigheten på nationell nivå ett uttalat statistikansvar inom området. Årsberättelsen knyter ihop dessa olika källor på ett samlat sätt där det gemensamma är att de speglar det som skett inköpsåret 2024.

Syfte och upplägg

I riktlinjen för inköp och upphandling anges att inköps- och upphandlingsnämnden ansvarar för att ”årliga övergripande uppföljningar av stadens samlade inköp och upphandlingar sker, och att resultatet av uppföljningarna rapporteras som ett underlag till det politiska budgetarbetet”. Det finns flera olika rapporter och uppföljningar som genomförs av nämnden och det finns därtill andra källor från vilka information kring stadens inköp och upphandlingar bör hämtas. Årsberättelsen för inköp syftar till att åskådliggöra dessa olika källor i ett samlat dokument och sätta informationen i ett sammanhang.

Denna första utgåva är huvudsakligen centralt framställd, baserat på tillgängliga styrdokument, rapporter och kunskap. Kapitel två samlar uppdrag och resultat som rapporterats under 2024 uppdelat i de tre dimensionerna Ekologisk, Ekonomisk och Social hållbarhet, vilka i stadens styrning och i Göteborgs stads riktlinje för inköp och upphandling är centrala. I kapitel tre summeras förutsättningarna för inköp och upphandling i staden genom att visa på styrningen, stödjande processer och digitala system samt den skattade inköpsmognaden hos bolag och förvaltningar. Avslutningsvis återfinns händelser inom inköp under året som gått som påverkar utvecklingen och fokus framåt liksom reflektioner över den samlade bilden av inköpsåret 2024.

2. Inköpsåret 2024

Kapitel två samlar uppdrag och resultat som rapporterats under 2024 uppdelat i de tre dimensionerna Ekologisk, Ekonomisk och Social hållbarhet, vilka i stadens styrning och i Göteborgs stads riktlinje för inköp och upphandling är centrala.

2.1 Ekonomisk dimension

Spendrapport – stadens samlade inköp

Spendrapporten är ett sätt för Inköps- och upphandlingsförvaltningen att följa upp stadens samlade inköp och upphandlingar, vilket är ett uppdrag i enlighet med Göteborgs stads Riktlinje för inköp- och upphandling. Syftet är att spendrapporten ska skapa en god överblick över inköpen och kunna användas som faktabaserad grund för det inköpsstrategiska arbetet i staden.

Spend visar de summor som betalats till leverantörer till följd av inköp och kan därmed inte jämföras med den ekonomiska redovisningen. Rapporten visar inköpsmönster, vad som köps, av vem och från vilka leverantörer. Spendrapporten ger en överblick över stadens inköp utifrån stadens kategoriträd för inköp och används för att utveckla inköpsarbetet.

Det övergripande resultatet är att spenden från externa leverantörer under 2024 uppgår till 31,4 miljarder kronor. År 2024 ökade den externa spenden jämfört med föregående år. Den totala ökningen var 1,9 miljarder kronor (6,5 procent) jämfört med det föregående året. Ökningen inom investeringar var 1,6 miljarder kronor och inom ökningen inom drift var ökningen 0,3 miljarder kronor. Inköpen gjordes av 53 organisationer från 13 000 leverantörer och genererade 1,4 miljoner fakturor. Antalet leverantörer minskade med fyra procent jämfört med föregående år och antalet fakturor minskade med en procent.

Läs mer:

- [Rapport över Göteborgs Stads samlade inköp](#)

Upphandlingar och överprövningar

Då Göteborgs Stad är en decentraliserad organisation avseende inköp och upphandling, är alla köpande organisationer egna upphandlande myndigheter och genomför sina respektive inköp och upphandlingar.

I Upphandlingsmyndighetens statistikdatabas sammanställs information från de fem registrerade annonsdatabaserna för offentlig upphandling. Statistikdatabasen uppdaterades senast november 2024 med genomförda upphandlingar under år 2023.

År 2023 gjordes 612 upphandlingar av Göteborgs Stads förvaltningar och bolag. Av de upphandlingar som gjordes, överprövades 41 st, (6,7%). Av stadens 53 köpande organisationer var det 38 som genomförde upphandlingar under år 2023. Cirka två tredjedelar av upphandlingarna var kontraktsupphandlingar (418 st) och resterande var ramavtal (194 st).

Följande förvaltningar och bolag har genomfört flest upphandlingar under 2023:

- Stadsfastighetsförvaltningen (84 upphandlingar)
- Inköps- och upphandlingsförvaltningen (69 upphandlingar)
- Stadsmiljöförvaltningen (68 upphandlingar)
- Göteborg Energi AB (33 upphandlingar)
- Kretslopp och vatten (31 upphandlingar)
- Liseberg (29 upphandlingar)

Läs mer:

- [Statistikdatabasen | Upphandlingsmyndigheten](#)

Övrigt arbete inom ekonomisk dimension

Områden som varit i fokus men primärt under uppbyggnad har dels handlat om arbete mot välfärdsbrottslighet dels att säkra samhällskritisk verksamhet i händelse av höjd beredskap. Båda ingångarna har bäring på den ekonomiska dimensionen samt styrs utifrån olika beslut i kommunfullmäktige. Vid sammanställning av inköpsåret 2024 finns inte resultat med stadenövergripande perspektiv och heller inte någon större mängd statistik/fakta att referera till. Det som däremot finns är ett påbörjat arbete som vid spridning och eventuell utbyggnad kan ge stöd och effekt i hela staden.

I arbetet mot välfärdsbrott kan i korthet beskrivas att det under 2024 utretts förutsättningar för ett samordnat och gemensamt arbetssätt mot osund konkurrens som kan tillämpas i hela staden. Möjligheter har identifierats och resultatet är under politisk beredning. Vidare har det under 2024 genomförts 27 arbetsplatskontroller med extern leverantör och sex egna kontroller, samt flera skrivbordskontroller av leverantörer och underleverantörer. Majoriteten av kontrollerna har skett på uppdrag av stadens verksamheter.

Exempel på genomförda uppföljningar som har bäring på den ekonomiska dimensionen har handlat om olika typer av felaktigheter från leverantörs sida avseende tekniska konsulter och HVB-hem. I den uppföljning som inköps- och upphandlingsförvaltningen gjorde avseende tekniska konsulter, med stickprov på 36 leverantörer, visade att över 60 procent av dessa hade avvikelser i sina fakturor. Vid initierad uppföljning av HVB-hem efter signal om kopplingar mellan leverantörer och grov organiserad brottslighet, har uppgifter som framkommit lett till beställningsstopp och beslut om att avsluta avtal i förtid.

För att bygga en robust försörjning som möter samhällsviktiga verksamheters krav krävs en långsiktig och strukturell förändring av inköpsarbetet. Under 2024 har det arbetet intensifierats. Inköps- och upphandlingsförvaltningen har genomfört en omfattande kartläggning och klassificering av centrala avtal baserat på hur kritiska dessa är för stadens samhällsviktiga verksamheter. Som en del av detta arbete har en metodik tagits fram för att systematiskt kunna hantera försörjningsrisker och stärka beredskapen.

2.2 Ekologisk dimension

Klimatpåverkan från inköp

Göteborgs Stad arbetar aktivt för att minska klimatpåverkan från sina inköp i enlighet med Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram, där målet är en minskning med 90 % från 2020 till 2030. För att följa upp detta används metoden miljöspendanalys, en metod framtagen av Upphandlingsmyndigheten, som integrerar klimatpåverkan i inköpsanalysen. Klimatpåverkan beräknas genom att inköpsvolym multipliceras med olika klimatindikatorer, mer eller mindre specifika för olika varor och tjänster.

Analysen för 2023 visar att klimatpåverkan uppgår till cirka 350 kton CO₂e. De områden med störst klimatpåverkan är Byggnader, Väg, mark och markanläggningar, Fordon, maskiner och transport, Facility management och lokalhyra samt Tekniska anläggningar. Vid en jämförelse med miljöspendanalys från 2020 är nuvarande klimatpåverkan något lägre. Denna jämförelse är osäker och behöver tolkas med stor försiktighet. Resultatet indikerar att mycket arbete återstår.

Syftet med miljöspendanalys är att övergripande kvantifiera klimatpåverkan från en organisations inköp samt ge en bild av hur klimatpåverkan är fördelad. Detta kan användas som underlag för att mer effektivt rikta fokus i det strategiska inköpsarbetet kopplat till klimatpåverkan.

Läs mer:

- [Miljöspendanalys för Göteborgs Stad](#)

Cirkulär omställning

En av sju strategier i Miljö- och klimatprogrammet handlar om cirkulär omställning vilket leder till minskad klimatpåverkan. Flera olika insatser pågår i staden. Genom samarbete med akademi och näringsliv utvecklas också nya hållbara lösningar för att minska klimatpåverkan från inköp. Ett viktigt steg är att öka cirkulariteten genom att hyra, låna och återbruka produkter istället för att köpa nytt. Flera verksamheter har redan genomfört åtgärder med konkreta resultat. Till exempel återbrukade Higab 93 % av materialet vid en kontorsrenovering, vilket sparade 44 ton koldioxid. Familjebostäder lyckades minska utsläppen med 38 % i en renovering. Dessutom har stadens interna återbrukssajt, Tage, hanterat 15 000 varor under 2024, vilket ytterligare bidrar till minskade utsläpp.

Även Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har genomfört ett pilotprojekt under året med fokus på att minska överanvändningen av engångshandskar och engångstvättlappar samt byta ut engångshaklappar mot flergångshaklappar.

Inom Göteborgs Stad pågår ett aktivt arbete kring cirkulära lösningar där många olika aktörer medverkar. Utgångspunkten är Göteborgs Stads cirkulära strategi, som ingår i miljö- och klimatprogrammet för 2021–2030. Initiativen samlas under ramen för Hållbarhet och Agenda 2030.

2.3 Social dimension

En breddad leverantörsbas

Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling betonar vikten av att små och medelstora företag (SME) ska kunna delta vid inköp och upphandling. Göteborgs Stad använder Europeiska kommissionens definition av SME för att klassificera leverantörerna. Staden ska sträva efter att ha en varierad leverantörsbas där även små och medelstora företag och civilsamhällets organisationer ingår. Större upphandlingar ska om möjligt utformas så att det är möjligt att lägga anbud på avgränsade delar. För att följa utvecklingen utförs det årligen en SME-analys och man följer också upp spenden kopplad till civilsamhällets organisationer i den övergripande spendrapporten.

Under 2023 bestod stadens leverantörsbas till 91 % av små och medelstora företag (SME). Dessa företag stod för nästan hälften av den totala spenden. Mikroföretag var den största gruppen (52%), medan småföretag stod för 25% och medelstora företag 13%. Tillsammans stod mikro- och småföretagen för 22 procent av den totala spenden. Jämfört med 2022 minskade SME-företagens andel av spenden med en procentenhet men andelen leverantörer var oförändrad.

2024 uppgår spenden kopplad till civilsamhällets organisationer till 989 miljoner kr (cirka 3% av stadens totala spend) och fördelas på 901 leverantörer. Kategorifamiljen Vård & Omsorg är störst sett till omsättning och utgör 81% av spenden till civilsamhället. Dialog förs med civilsamhället och stadens verksamheter för att höja kunskapen om varandras förutsättningar och behov, samt för att på sikt öka andelen affärer med civilsamhället där det är möjligt.

Läs mer:

- [Så mycket köper Göteborgs Stad av mindre företag](#)
- [Göteborgs Stads samverkan med civilsamhällets organisationer](#)

Social hänsyn

Social hänsyn i upphandlingar är ett politiskt uppdrag där upphandlingar används som ett arbetsmarknadsverktyg genom särskilda kontraktsvillkor för sysselsättning.

Stödfunktionen för social hänsyn stödjer stadens förvaltningar och bolag med att ställa sysselsättningskrav, rusta och matcha personer mot kraven samt följa upp utfallet. Målet är att arbetet ska bidra till en mer jämlik stad och minska segregationen i staden när dess invånare kommer i arbete.

Sedan februari 2016 förvaltar Inköps- och upphandlingsförvaltningen och Förvaltningen för Arbetsmarknad och Vuxenutbildning uppdraget tillsammans. Stödfunktionen har dialoger med näringslivet och leverantörer, som är positiva till sysselsättningskrav. 2024 erbjöds 88 personer sysselsättning, något lägre siffra än de senast åren på grund av förändrad arbetsmarknad. Ambitionen är att minst 100 personer per år ska erbjudas sysselsättning genom social hänsyn.

Läs mer:

- [Social hållbarhet i upphandlingar](#)

3. Stadens förutsättningar för inköp

I kapitel tre summeras förutsättningarna för inköp och upphandling i staden genom att visa på styrningen, stödjande processer och digitala system samt den upplevda inköpsmognaden hos bolag och förvaltningar.

3.1 Styrning i staden

Göteborgs Stad är en decentraliserad organisation avseende inköp och upphandling, uppdelad på 53 förvaltningar och bolag vilka alla är egna upphandlande myndigheter och ombesörjer och ansvarar för sina egna inköp. Styrningen är dock gemensam och åskådliggörs på olika sätt i olika typer av dokument och genom stödjande processer.

Styrning genom olika dokument

Inköps- och upphandlingsområdet i staden regleras i olika typer av styrande dokument både på kort och lång sikt. Styrningen utgår primärt från beslut i kommunfullmäktige genom fastställande av budget och beslutad riktlinje för inköp och upphandling.

Kommunfullmäktiges budget är överordnad stadens styrande dokument. Budgeten är ett styrmedel för att få genomslag för fullmäktiges politiska viljeinriktning, manövrera utifrån aktuellt läge och göra särskilda prioriteringar. Här förmedlas också den för staden övergripande visionen. I kommunbudgeten finns ett inköps- och upphandlingskapitel, vars inriktningstext riktas till hela staden. Uppdragen i kapitlet är däremot namnade på vem de riktas till. Inköps- och upphandlingsfrågor finns även som del av exempelvis miljö- och klimatprogrammet samt det näringslivsstrategiska programmet.

Riktlinjen för inköps- och upphandling i staden är det styrande dokument som har störst och mest riktad bärighet i styrningen av hur staden genom inköp ska verka för hållbarhet. Syftet med riktlinjen är att säkerställa att anskaffning av varor, tjänster och entreprenader sker med rätt kvalitet och till rätt kostnad. Syftet är också att staden aktivt använder möjligheterna att genom inköp och upphandling bidra till hållbar utveckling både lokalt och globalt. Av riktlinjen framgår att all anskaffning av varor, tjänster och entreprenader ska baseras på en helhetssyn där stadens gemensamma bästa har företräde framför enskilt verksamhetsintresse. Vidare ska riktlinjen underlätta för stadens uppföljning av inköp och leverantörer.

Styrningen av inköp i händelse av kris eller krig regleras i Göteborgs Stads plan för höjd beredskap, vilken sedan mars 2023 inkluderar en krigsorganisation med 21 resursfunktioner där Inköps- och upphandlingsförvaltningen ansvarar för resursfunktionen Inköp.

Gemensam inköpsprocess

Genom Göteborgs Stads gemensamma inköpsprocess (GIP) ges möjlighet till ordning och reda, höjd effektivitet samt höjd kvalitet i våra inköp. Stadens gemensamma

inköpsprocess, där de strategiska, taktiska och operativa processerna beskrivs, är fastställd av inköps- och upphandlingsnämnden. På digitala navet finns processtöden beskrivna.

Den gemensamma inköpsprocessen har detaljerats i ett antal olika processer, i syfte att ge stöd till stadens förvaltningar och bolag kring hur olika arbetsmoment ska utföras i staden. Målet är att fortsätta utveckla och detaljera processerna. De mest tongivande processer som hittills har detaljerats är:

- Köpa in
- Planera inköp
- Beställa och betala
- Upphandla
- Direktupphandla

Processerna Beställa och betala samt Upphandla är i allt väsentligt komponenter till olika digitala tjänster, där digitala verktyg och processer samverkar och förstärker varandra. Se mer om digitala tjänster i nästa avsnitt.

Stadens gemensamma inköpsprocess är ett mycket viktigt verktyg för att hålla samman stadens inköps- och upphandlingsverksamhet.

3.2 Digitala tjänster

Genom att nyttja de gemensamma digitala tjänster som erbjuds inom inköps- och upphandlingsområdet förenklas förutsättningarna för att agera rätt i staden, de digitala tjänsterna utgör stöd i styrningen. Fokus på effektivitet och kvalitet förstärks genom innovativa lösningar inom ramen för all utveckling av dessa tjänster, såsom ökad digitalisering via robotiseringslösningar, gemensamma data med mera. Exempelvis är hela 98% av Göteborgs stads leverantörsfakturer e-fakturer.

Staden arbetar med Gemensamma processer och därtill kopplade digitala tjänster inom inköp på operativ nivå. Dessa tjänster innefattar Stöd vid inköp och beställning och Stöd vid leverantörsfakturahantering. Under 2024 har utrullning av den nya bastjänsten Upphandling, leverantörs- och avtalshantering (ULA) påbörjats. Samtliga av stadens bolag och förvaltningar planeras att använda tjänsten 2027. Tjänsten är en grundläggande förutsättning för staden att kunna utveckla sitt gemensamma arbete med styrning, uppföljning och kontroll inom inköpsområdet. Styrning och utveckling av digitala tjänster hanteras i Årlig analys, vilket stadens tjänsteleverantörer upprättar och kommunfullmäktige efter prioritering fastställer.

Idag erbjuds följande digitala tjänster för att stärka samordningen i staden inom inköp och upphandling:

- Bastjänsten Stöd vid inköp och beställning
- Bastjänsten Stöd vid leverantörsfakturahantering
- Tilläggstjänsten Stöd vid uppföljning
- Tilläggstjänst Stöd vid livsmedelshantering
- Bastjänsten Upphandling, leverantörs och avtalshantering (ULA) – *under utrullning*

3.3 Inköpsmognad – en förutsättning

Genom att öka inköpsmognaden kan förmågan höjas för att i staden kunna verka genom inköp på ett långsiktigt, kostnadsmedvetet och hållbart sätt. Årligen följs stadens inköpsmognad upp genom förvaltningar och bolags självskattning utifrån styrda frågor.

Mognadsgraden på området inköpsorganisation är mycket varierande och det övergripande resultatet är 2,9 på en skala från 1 till 5, där resultatet är viktat utifrån fyra kategorier; Inköpsprocesser (50%), Styrning och uppföljning (20%), Inköpsorganisation (20%) och inköpssystemstöd (10%).

För de tre senaste åren finns data som är jämförbar. Enstaka verksamheter har gjort en förflyttning, men stadengenomsnittet ligger still. Resultatet visar på fortsatt behov av att verksamheterna utvecklar sitt strategiska inköpsarbete, utbildar sina beställare samt samverkar med varandra i frågor kring inköps- och upphandlingsprocessen.

Det finns områden i mätningen där små förvaltningar och bolag inte förväntas ha hög mognad men inom området inköpsorganisation är det viktigt att alla förvaltningar och bolag är väl utvecklade.

För att nå en ökad inköpsmognad för hela staden krävs utveckling inom styrningen i staden och att verksamheterna har följsamhet till den gemensamma inköpsprocessen och tillämpar de digitala tjänsterna.

4. Samlad bedömning

När sammanställning görs likt denna Årsberättelse blir det synligt vad som finns, men också vad som inte finns. Vad som fungerar väl och vart fokus bör ligga för utveckling framåt. Här i kapitel 4 finns identifierade områden för utveckling och fokus framåt liksom samlade reflektioner över den samlade bilden av inköpsåret 2024.

4.1 Identifierade områden för fokus framåt

Vid insamling och sammanställning som gjorts i denna årsberättelse så synliggörs hur mycket medel det handlar om (31,4 miljarder) och vad viktigt det är att dessa används på ett effektivt och rättssäkert sätt. Ett led i detta och i att ha strategier för att förhålla sig till en decentraliserad inköpsorganisation är att skapa gemensamma definitioner och gemensamma arbetssätt. Nedan följer ett antal områden där arbetet fortsätter in på 2025 och framåt där utvecklingsfokuset är stadenövergripande och samskapande.

Beredskapsarbete – en inköpsfråga

Sverige har de senaste åren intensifierat sitt arbete med att stärka beredskapen för att möta samhällsstörningar och kriser. Med utgångspunkt i en förändrad säkerhetspolitisk omvärld och ökade hotbilder har regeringen och myndigheter fokuserat på att bygga upp totalförsvaret, vilket inkluderar både det militära och civila försvaret. Alla kommuner och regioners beredskapsarbete utgår från Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Göteborgs Stads plan för arbetet med civil beredskap (2024–2027) lyfter arbetet med kontinuitetshantering och ökad försörjningsberedskap som några av de prioriterade inriktningarna för perioden.

Göteborgs plan för höjd beredskap inkluderar sedan mars 2023 en krigsorganisation med 21 resursfunktioner. Inköps- och upphandlingsförvaltningen ansvarar för resursfunktionen Inköp. Robust försörjning och ökad försörjningsberedskap kräver en långsiktig och strukturell förändring av inköpsarbetet för att klara händelser över hela hotskalan. Kris kan orsaka brist och brist kan orsaka kris, de två perspektiven behöver integreras i det proaktiva arbetet. Med hänsyn till hur omvärldens händelser får direkt påverkan, bör arbetet med försörjningsberedskap vara ett prioriterat område framåt.

Uppföljning

Enligt Göteborgs stads riktlinje för inköp och upphandling har alla verksamheter ett ansvar för kontroll och uppföljning. Inköps- och upphandlingsverksamhet är ett område som är känsligt för oegentligheter och otillbörlig påverkan. Samtidigt omsätter stadens inköp stora summor och har en stor påverkan på hur väl staden når sina målsättningar inom exempelvis hållbarhetsområdet. Uppföljning ska ske såväl på stadens gemensamma inköp och upphandlingar som på förvaltningar och bolags egna avtal och inköp. Staden saknar en samlad bild av vilka uppföljningar som görs och vad de resulterar i, likväl som uppföljning kan tolkas olika då det inte finns en gemensam definition eller process för det. Detta framkom tydligt som ett resultat av uppdraget från kommunfullmäktige om att följa upp implementeringen av riktlinjen.

Uppföljning sker på olika sätt inom olika processer och med resultat som varierar mellan verksamheter. Uppföljning är ett prioriterat område och varje förvaltning och bolag ansvarar för dess uppföljning av inköp. Uppföljningskraven på stadens inköp och leverantörer är höga och bedömningen är att det idag finns en stor utvecklingspotential i styrning och stöttning av dessa krav och behov. Genom stadens olika förmågor, samt nuvarande digitala tjänster och processer som stödjer, finns möjlighet att främja uppföljning i staden på ett systematiskt och kvalitativt sätt. Inköps- och upphandlingsförvaltningen har dock identifierat ett ökat behov av systematik av uppföljning inom olika delar av inköpsområdet och därigenom ett behov av att utveckla en gemensam och sammanhållen hantering för uppföljning av inköp och leverantörer.

Motverka välfärdsbrott

Ett perspektiv på uppföljning är arbetet mot välfärdsbrott. Enligt Sveriges kommuner och regioner visar flera undersökningar att välfärdsbrottsligheten ökar i omfattning och drabbar såväl kommuner och regioner som statliga myndigheter. Välfärdsbrottsligheten övergår alltmer till en strukturerad och organiserad brottslighet vilket i förlängningen gör den än mer systemhotande. I en utredning som inköps- och upphandlingsförvaltningen låtit göra, på uppdrag från kommunfullmäktige, konstateras att företag som brottsverktyg också har ökat under senare år. Anledningar till denna ökning kan till exempel vara att genom ett företag skapa en legal fasad eller att genom penningtvätt få in brottsvinster i den legala ekonomin. Arbetslivskriminalitet och välfärdsbrott omfattar både sådana handlingar som kan klassas som arbetskraftsexploatering (utnyttjande av arbetskraft genom exempelvis låga löner, orimliga arbetstider eller bristfällig/dålig arbetsmiljö) och sådana som utgör olika former av ekonomisk brottslighet och bedrägerier. I utredningen som pågick under 2024 utreddes förutsättningar för att ta fram ett kommunövergripande arbetssätt för hanteringen av riskbranscher inom inköp och upphandling, samt möjligheten att utöka och utveckla arbetet med arbetsplatskontroller. Utredningens resultat visar på att förutsättningar och vilja finns i staden att samlas kring gemensamma arbetssätt. Inom området välfärdsbrott är fusk och kriminalitet inom inköp en viktig del, och ett effektivt kommungemensamt arbetssätt för kontroller mot välfärdsbrottslighet kopplat till stadens inköp är ett väsentligt bidrag till att motverka det av kommunfullmäktige prioriterade området välfärdsbrottslighet och ett tydligt område med möjlighet att expandera till kommunövergripande.

Innovation

Stadens innovationsarbete hanteras i det näringslivsstrategiska programmet under rubriken innovationskraft. Det finns en hel del utmaningar kring integrering av innovation i upphandlingsarbetet. Staden har haft framgångsrika innovationer, såsom återbruksupphandling av möbler. Det är dock inte självklart hur mycket innovation som låg bakom och drev det. Vilket betyder att innovativa arbetssätt behöver bli mer konkret definierat.

Driva innovation inom inköpsfrågor i en decentraliserad organisation är en utmaning. För att möta denna utmaning planeras en potentialutredning under 2025. Utredningen förväntas kartlägga vilka förvaltningar och områden som har störst potential för innovationsupphandlingar. Där målet är att senare rikta insatser dit de kan ge störst effekt.

Potentialutredningen blir en viktig milstolpe för att förstå stadens möjligheter och styrkor och definiera förutsättningar för innovativt arbete.

4.2 Reflektioner kring Årsberättelsen

I denna första utgåva är ambitionen att på ett samlat sätt uppfylla uppdraget om att årligen sammanställa inköps- och upphandlingsfakta. Bedömningen är att en samlad rapport med information från olika rapporter och uppföljningar ger en ökad möjlighet för att få den helhetsbild av inköpsområdet som kan vara vägledande för stadens förvaltningar och bolag, likväl som för politiken inför fastställande av riktning framåt. Sammanställningen gör det också tydligt var det finns utvecklingsområden och vilka frågor som behöver prioriteras framåt.

Göteborgs stad har en decentraliserad organisation kring inköp och upphandling. Stadens förvaltningar och bolag har därigenom ett stort ansvar i att organisera sig på rätt sätt, genomföra inköp och upphandlingar korrekt samt följa upp avtal och leverantörer. Vid sammanställning, likt denna årsberättelse, finns således säkert luckor att fylla med annan inköpsrelaterad och relevant fakta från andra aktörer i staden. Det som lyfts i denna rapport är det som Inköps- och upphandlingsförvaltningen som ansvarig myndighet för det stadenövergripande haft tillgång till.

Fakta och statistik – viktigt för utveckling

Data och information är ofta nödvändigt för att jobba effektivt med förbättringar inom ett område. Det är något som sannolikt är extra viktigt i en decentraliserad organisation. När en fråga inte är samlad organisatorisk, med den styrning som följer med en organisering, måste de inblandade istället samlas runt gemensamma bilder och samsyn kring fakta. Av det skälet tar staden fram ett antal rapporter kring stadens inköp. Vid sidan av det finns annan information som visar fakta kring inköps- och upphandlingsfrågor i staden, t.ex. från den nationella statistiken som Upphandlingsmyndigheten har.

Det är framförallt kring fyra delfrågor som staden tagit fram rapporter och analyser som återkommande belyser inköps- och upphandlingsområdet. Det är

- Spendrapport (rapport över stadens samlade inköp)
- Miljöspendanalys (rapport över klimatbelastningen)
- Inköpsmognadsmätning (uppföljning baserad på självskattning)
- Analys över små- och medelstora företag (SME) samt civilsamhället organisationer (ingår i den övergripande spendrapporten)

Genom dessa rapporter får staden exempelvis en bra bild över vad staden köper, hur mycket staden köper inom olika kategorier, vilken miljöbelastning staden har inom olika kategorier, hur stadens inköpsmognad är och vad som behöver utvecklas samt vilka affärsrelationer staden har med små- och medelstora företag samt civilsamhällets organisationer.

Genom att i denna årsberättelse nu samla dessa rapporter skapas ökade möjligheter att omhänderta olika perspektiv på ett för den egna organisationen adekvat sätt.

4.3 Avslutande och framåtriktande

Bedömningen är att de allra viktigaste områdena inom inköps- och upphandlingsområdet där staden behöver vidta omfattande insatser är arbetet med försörjningsrisker och beredskap samt frågan om uppföljning i allmänhet och mer specifikt kring välfärdsbrott.

Vad gäller försörjningsrisker och beredskap har frågan på kort tid gått från prioriterad till akut. Det allmänna säkerhetsläget i omvärlden har gjort att behovet av utvecklad systematik, processer, kompetens och praktisk hantering har eskalerat. Det är en stor utmaning för staden att på en och samma gång utveckla systematik och grundläggande organisatorisk infrastruktur samtidigt som staden snabbt behöver etablera praktiska lösningar kring exempelvis lager och logistik. De praktiska lösningarna kan alltså inte invänta den grundläggande systematiken. Bedömningen är att staden har ett bra och aktivt arbete för att lösa frågorna, men det ska samtidigt sägas att utmaningarna är stora och att det finns risk att resurserna helhetsmässigt inte räcker till.

Staden är i en stark utvecklingsfas kring gemensamma data runt inköp. Det är tydligt att behoven förändras utifrån stadens utveckling men även att möjligheterna att få fram och analysera information förändras utifrån den tekniska utvecklingen. Utifrån dagens situation är det framförallt två områden som är särskilt prioriterade att utveckla; Mätning, uppföljning och kostnadsmedvetenhet av inköp (besparingsberäkningar), Information avseende uppföljning och avvikelser i avtal och i leverantörsrelationer.

I frågan om avtals- och leverantörsuppföljning finns det flera initiativ, på både politisk och tjänstemannanivå, för samordning och gemensam hantering i staden. Det politiska initiativet är riktat mot förebyggande arbete kring välfärdsbrott inom inköp, med önskemål om gemensam hantering. På tjänstemannasidan finns förslag om förberedande arbete för införande av obligatorisk digital tjänst runt uppföljning.